

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. IV. De Grammatica. De literis & earum potestate, ac orationis partibus. Declinare in primis nomina & verba scire oportet pueros, & genera nosse ac casus. Tum de verbis & vebrorum appellationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

quod ne opus quidem erit hac castigatione, si assiduus studiorum exactor adstiterit. ¹ Nunc fere negligentia pædagogorum sic emendari videtur, ut pueri non facere quæ recta sunt cogantur, sed ² cur non fecerint puniantur. Denique cum parvulum verberibus coëgeris, quid juveni facias, cui nec adhiberi potest hic metus, & majora discenda sunt? Adde, quod multa vapulantibus dictu deformia, & mox verecundiæ futura, sæpe dolore vel metu accidunt: qui pudor refringit animum, & abjicit, atque ipsius lucis fugam & ³ tædium dicit. Jam si minor in deligendis custodum & præceptorum moribus fuit cura, pudet dicere in quæ probra nefandi homines isto cædendi jure abutamur, quam det aliis quoque nonnunquam occasionem hic miserorum metus. Non morabor in parte hac. nimium est quod intelligitur. Quare hoc dixisse satis est, in ætatem infirmam, & injuriæ obnoxiam, nemini debet nimium licere. Nunc quibus instituendus sit artibus qui sic formabitur, ut fieri possit orator, & quæ in quaque ætate inchoanda, dicere ingrediar.

¹ *Nunc fere.*] Reprehendit pædagogos qui quadam negligentia desidesunt, nec pueris quid facere debeant præcipiunt, & tamen pueros si non fecerint, cadunt, & verberibus suam e-

mendant negligentiam. *Turneb.*

² *Cur.*] Quod vel cum Passerat.

³ *Tædium dicit.*] *Arndtæ* Juvenal. Sat. 7. *Tædia tunc subeunt animos, tunc sequensuamque Terpsichoren odit.*

C A P. I V.

De Grammatica. De literis & earum potestate, ac orationis partibus. Declinare in primis nomina & verba scire oportet pueros, & genera nosse ac casus. Tum de verbis & verborum appellationibus.

5 **P** R I M U S in eo qui legendi scribendique adeptus erit facultatem, grammaticis est locus. Nec refert, de Græ-

CO AN

¹ *Primus.*] Postea quam puer apud literatorem (quem appellant *grammatistam*) prima elementa didicit, est grammaticis committendus. Optimo

igitur doctrinæ ordine Fabius de grammatica hic præcipit, cujus encomium addit, & amplificationem. *Turneb.*

1 *flac*

co an de Latino loquar : quamquam Græcum esse priorem placet. Utrique eadem via est. ¹ Hæc igitur professio cum brevissime ² in duas partes dividatur, *recte loquendi scientiam & poetarum enarrationem* : plus habet in recessu, quam in fronte promittit. Nam & scribendi ratio conjuncta cum loquendo est, & enarrationem præcedit emendata lectio : & mistum his omnibus judicium est : ³ quo quidem ita severe sunt usi ⁴ veteres grammatici, ut non versus modo censoria quadam virgula notare, ⁵ & libros qui falso viderentur inscripti, tanquam subditios summovere familia permiserint sibi, sed auctores alios ⁶ in ordinem redegerint, alios omnino ⁷ exemerint numero. Nec poëtas legisse fatis est : excutiendum omne scriptorum genus : non propter historias modo, sed verba, quæ frequenter jus ab auctoribus sumunt. Tum nec citra musicen grammaticæ potest esse perfecta, cum ei de ⁸ metris rhythmisque dicendum sit. Nec si rationem syderum ignoret, poëtas intelligat : qui (ut alia mittam) toties ortu occasuque signorum in declarandis temporibus

utun-

¹ *Hæc igitur.*] Diomedes grammaticam dividit in *horysticem*, id est, finitivam, quæ præceptiones recte scribendi & recte loquendi tradit, quam quidem partem artibus suis grammatici duntaxat complectuntur : & *exegeticen*, id est, enarrativam, quæ poetarum & historicorum explicationem docet. ea utuntur grammatici cum profitentur. *Idem.*

² *In duas partes, &c.*] Grammaticus recte loqui docet. Grammaticus Poëtas enarrat. Neque vero recte loqui, nisi recte scribat potest : cum sit stilus optimus dicendi magister, nequit enarrare Poëtas, nisi emendatos. quæ omnia judicium postulant. Varroni iv. partibus Grammaticæ officia constant : Lectio, Enarratio, Emendatio, Judicio. *Pithæus.*

³ *Quo quidem.*] Olim poematum censes, *Critici*, id est, Judices appellabantur, qui iidem grammatici quoque erant. ac (ut scribit Dion) res utraque

manavit ab Aristotele. *Turneb.*

⁴ *Veteres.*] Grammatici Critici duabus notis utebantur, *asterisco* cum aliquid deesse significabant ; & *obelisco* cum aliquid adjectum notabant. *Idem.*

⁵ *Et libros qui falso viderentur, &c.*] Vide Jan. Gebhard. Crepund. lib. i. cap. 14. pag. 44. & pro *subditios* leg. *subditos.*

⁶ *In ordinem redegerint.*] Hoc est, auctore Prisciano, inter viles & abjectos illos connumerarint. Contra, *ex numero eximere*, est eximium atque egregium aliquem constituere. *Raph. Reg.*

⁷ *Exemerint numero.*] Hoc est eximios fecerint, extra ingenii aleam posuerint.

⁸ *Metris.*] Metrum, quod *dimensionem* interpretatur Fabius, constat certis temporibus & certo pedum ordine. *Rhythmus*, quem Fabius numerum interpretatur, constat temporum spatii, non tamen certo pedum ordine. *Turn.*

I Empe-

utuntur. Nec ignara philosophiæ, cum propter plurimos in omnibus fere carminibus locos ex intima quæstionum naturalium subtilitate repetitos, tum vel propter ¹ *Empedoclem* in Græcis, Varronem ac ² *Lucretium* in Latinis: qui præcepta sapientiæ versibus traderunt. Eloquentia quoque non mediocri est opus, ut de unaquaque earum quas demonstravimus rerum, dicat proprie & copiose. Quo minus sunt ferendi, qui hanc artem ut tenuem ac jejunam cavillantur: quæ nisi oratori futuro fundamenta fideliter jecerit, quicquid superstruxeris, corruet: necessaria pueris, jucunda senibus: dulcis secretorum comes: & quæ vel sola omnium studiorum genere plus habet operis quam ostentationis.

6³ Ne quis igitur tanquam parva fastidiat grammatices elementa: non quia magnæ sit operæ, consonantes à vocalibus discernere, ipsasque eas in semivocalium numerum, mutarumque partiri: sed quia ⁴ interiora velut sacri hujus aduentibus, apparebit multa rerum subtilitas, quæ non modo acuere ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem ac scientiam possit. An cujuslibet auris est exigere ⁵ literarum sonos? Non Hercule magis, quam nervorum. At grammatici saltem omnes in hanc descendenterum tenuitatem, ⁶ desint ne aliqua nobis necessariæ literæ, non quum Græca scribimus (tum enim ab iisdem ⁷ duas

mutua-

¹ *Empedoclem.*] Empedocles poëta Agrigentinus, res naturales quinque millibus versuum est persecutus, eumque scribunt philosophiam Pythagoræ esse secutum: quocirca Aristoteles in libello de poëtica, eum Philosophis potius quam Poëtis annumerat. *Turneb.*

² *Lucretium.*] Lucretius res naturales carmine persecutus est, ac dogma est secutus Empedoclis & Epicuri. *Idem.*

³ Hoc capite Fabius de literarum pronuntiatione tractat, additque subtiles quæstiones, quibus investigat desintne Latinis literæ, an supersint, ad extremum partes orationis dividit. *Idem.*

⁴ *Interiora.*] Metaphora est ducta à

mysteriis, quæ in aditis & arcanis locis fiunt, quo mystagogus neminem nisi initiatum ducit. *Idem.*

⁵ *Literarum sonos.*] Nam unaquaque vocalis latina, ut docet Priscianus lib. primo, saltem habet decem sonos. *Idem.*

⁶ *Desintne nobis.*] Priscianus docet longe plures esse pronuntiationes quam literas: quod, si verum est, & literæ pronuntiationis sunt indices, dubium non est, quin Latinis & Græcis literæ desint. *Idem.*

⁷ *Duas mutuanur.*] Quanquam Priscianus testis est, antiquos Latinos nec *y* græco usos, nec *z*, sed pro *y* usurpasse *n*, pro *z* modo *s* simplex, modo *ss* duplex.

I Scr-

mutuamur) sed propriè in Latinis, ut in his ¹ *Servus*, & *Vulgus*, ² Æolicum digamma desideratur. ³ Et medius est quidam V & I literæ sonus. Non enim sic *optimum* dicimus, ut *opimum*. Et in *Here*, neque E planè, neque I auditur. ⁴ An rursus aliæ redundant, præter illam ⁵ aspirationis notam H, quæ si necessaria est, etiam contrariam sibi poscit H. ⁶ Et K, quæ & ipsa quorundam nominum nota est. Et Q, cujus similis effectus speciesque, nisi quòd paulum à nostris obliquatur, *Kappa* apud Græcos: nunc tantum in numero manet. Et nostrarum ultima X, qua tamen carere potuimus, si non quæsissemus. ⁷ Atque etiam in ipsis vocalibus grammatici est videre, an aliquas pro consonantibus usus acceperit, quia *Jam* sicut *Tam* scribitur, & *Quos* ut *Cos*. Atque ut vocales jungantur. ⁸ aut enim unam longam faciunt, ut veteres scripsere, qui geminatione earum velut apice utebantur:

¹ *Servus & vulgus.*] In quibus instituit Claudius Cæsar, ut uteretur digamma Æolico: quæ ratio tamen non obtinuit. *Idem.*

² *Æolicum digamma.*] Æolicum digamma litera est peculiaris Æolibus Græcis, qua interdum pro aspiratione utuntur, interdum pro consonante simplici, interdum pro duplici. ea litera Latini utuntur, cum u consonans pronuntiari debet pinguius, aut cum φ Græcum mutatur in f Latinum. *Idem.*

Æolicum digamma.] Quo usi Æolenses fuerunt pro aspiratione, atque etiam in medio dictionum, ut vocales separarentur. Ejus, ut nomine etiam indicatur, figura gemini y traditur, cum potestas literæ F fuisse videatur. Itaque illi pro ἐλένη Feλένη dixere, & πόδιον Fοδιον, & δεισθ δεισθ. *Camerar. Æolicum digamma.*] Æolicum digammon H desideratur. Et medius, & c. *Pithæus.*

³ *Et medius est quidam.*] Priscianus libro primo ait confusum esse quendam sonum & temperatum ex u & i: ideoque hujuscemodi nomina à Latinis modo per u, modo per i scripta fuerunt.

Turneb. Medius est.] Hoc est sonus quidam etiam alicubi auditur, neque literæ i, neque u proprius, sed quasi alterius literæ inter utramque mediæ. *Camerar.*

⁴ *An rursus.*] Priscianus docet Latinis duntaxat necessarias esse literas antiquas. *Turneb.*

⁵ *Aspirationis.*] Veteres Latini ita ut Græci supra vocales aspirationis tantum notam posuere, quod & ipsi in antiquis codicibus animadvertimus, ævium legentes & òdie, quod etiam ex hoc Quintiliani loco manifestum est. Nam si aspirationis, inquit, signatio necessaria est, erit etiam attenuationis, id est, quam ψιλῶ vocant: nam & veteres ait, non supra sed ante vocales aspirationem posuisse. *Camerar.*

⁶ *Et k.*] Etiam Priscianus docet literas k & q esse supervacuas, cum habeamus c. *Turneb.*

⁷ *Atque.*] Alias, at quæ literæ. *Idem.*

⁸ *Aut unam longam.*] Antiqui Latini cum vocalem longam scribere volebant, eam geminabant, eaque geminatio erat loco virgulæ extensæ, quæ notat syllabam esse longam. *Idem.*

bantur: ¹ aut duas: nisi quis putat etiam ex tribus vocalibus syllabam fieri, quod nequit, si non aliqua officio consonantium fungantur. ² Quæret etiam hoc, quomodo duabus demum vocalibus in seipfas coeundi natura fit, cum consonantium coeat nulla, nisi alteram frangat. ³ Atqui litera I sibi insidit. *Conjicit* enim est ab illo *Facit*. Et V, quomodo nunc scribitur *Vulgus* & *Servus*. Sciat etiam Ciceroni placuisse ⁴ *Aijo* ⁵ *Maijamque* geminata I scribere. Quod si est, etiam jungetur ut consonans. Quare discat puer, quid in literis proprium, quid commune, quæ cum quibus cognatio: nec miretur cur ⁶ ex *Scanno* fiat *Scabellum*: aut à *pinna* (quod est acutum) securis utrinque habens aciem, *Bipennis*: ne illorum sequatur errorem, qui quia à pennis duabus hoc esse nomen existimant, *pinnas* avium dici volunt. Neque has modo noverit mutationes, quas afferunt declinatio, aut præpositio, ut *secat secuit*, *cadit excidit*, *cadit cecidit*, *calcat exculcat*: & sic à *lavando lotus*, & inde rursus *illotus* & mille alia: sed & quæ rectis quoque casibus ætate transierunt. Nam ut ⁷ *Valesii* & *Fusii* in *Valerios Furiosque* venerunt:

¹ *Aut duas.*] Hic locus de diphthongo intelligi potest: non desunt tamen qui intelligant de dictionibus quibusdam longis, quarum literæ quædam mutabantur. nam antiqui pro *lumen* dixerunt *loumen*. Idem.

² *Quæret etiam.*] Videtur hoc præceptum intelligendum de ratione scribendi veterum, qui vocales longas geminabant, ac *rees doonum* dicebant. idem autem fieri non potest in consonantibus eisdem, nisi altera alterius sonum elidat, ut *efficio*, *addico*. Idem.

³ *Atqui litera I sibi incidit.*] Palatin. membran. *A quidem literam I sibi inscindit*. Jan. Gebhard. Crepund. l. i. cap. 14. pag. 45. *Parens*.

⁴ *Aijo.*] I consonans in principio simplex est, ut *Juno*: in medio duplex, ut *aio*, ideoque antiqui per duplex *ii* scribebant: ita tamen pronunciandum censet Priscianus, ut prius *i*, priori vo-

cali adjungatur, posterius posteriori, ne consonantes eadem jungantur, & complexe efferantur. *Turneb.*

⁵ *Maijamque.*] Scribe *Aijamque*. vide *Turneb. adversar. l. 19. c. 12. p. 648.*

⁶ *Ex scanno fiat scabellum.*] Adeundus *Joh. Savaro ad Sidon. lib. 1. epist. 1. pag. 23. Scanno fiat.*] Habet enim M. cum B. cognationem, quod in Græcis est manifestum, ut cum in præterito passivo primi ordinis acutisonorum verborum primæ zyzygiæ mutæ in M. transeunt. Est autem magna cura hæc res animadvertenda & tradenda pueris, qua expedita multum difficultatis exclusum fuerit. *Camerar.*

⁷ *Valesii.*] Antiqui Latini *v* litera non utebantur, aitque Pomponius Jurisc. primo de origine juris, primum Apium Centimanum *v* literam apud Latinos invenisse. meminit quoque hujus rei *Livius lib. 2. ab urb. cond. Turneb.*

I Lastis.]

nerunt: ita *arbos, labos, vapos* etiam & *clamos* ac ¹ *lafes*, ætatis fuerunt. Et hæc ipsa S litera ab his nominibus exclusa, in quibusdam ipsa alteri successit: nam *mertare* atque *pultare* dicebant. ² *Quin sædum sædusque*, ³ pro aspiratione, F, vel simili litera utentes: nam contra Græci aspirare solent φ: ⁴ ut pro Fundanio Cicero testem qui primam ejus literam dicere non posset, irridet. Sed ⁵ B quoque in locum aliarum dedimus aliquando, unde ⁶ *Burrhus* & *Bruges*, & *Balæna*. ⁷ Nec non eadem fecit ex *duello bellum*, unde *Duellios* quidam dicere *Bellios* ausi. Quid *stlocum stlitesque*? Quid T literæ cum D quædam cognatio? Quare minus mirum si in vetustis operibus urbis nostræ, & celebribus templis legantur *Alexanter* & *Cassantra*. ⁸ Quid O atque V permutatæ invicem? ut *Hecoba* & *notrix*, *Culchides*, & ⁹ *Pulyxena*, scriberentur: ac ne in Græcis id tantum notetur, *dederont*, ac *probaveront*. ¹⁰ Sic *ὀδυσσεύς*, quem *ὀδυσσεύς* fecerunt Æoles, ad

¹ *Lafes*.] Quod *laser* dixere, succus silphii, id est, laserpitii cyrenaici germinis. *Camerar.*

² *Quin sædum*.] Quemadmodum Æoles suo digamma utebantur plerumque pro aspiratione; ita quoque Latini veteres f, quæ non est absimilis digamma Æolico, pro aspiratione utebantur. *Turneb.* *Quin sædum sædusque*.] Docet Quintilianus diligenter observandum, quæ literæ suos locos naturaliter obtineant, quæve in aliorum quasi subierint. Nam & R, in locum S, & in hujus T, alicubi successit, &c. *Camerar.*

³ *Pro aspiratione*.] Digamma Æolicum, quod est nostrum v, consonans appellatur à Varrone, & Didymo vau, ut docet Priscianus. *Turneb.*

⁴ *Ut pro Fundano*.] Apparet testem illum hominem Græcum fuisse, ac pro Latino, pinguius protintiasse & extulisse φ Græcum. *Idem.*

⁵ *B. quoque in locum aliarum*.] Videndus Paul. Merula ad Ennium, pag. 59.

⁶ *Byrrhus*.] Videtur non *Byrrhus* legendum, sed *Burrhus*. ita enim antiqui

Latini appellarunt hominem rufum, *Burrhum*, ut docet Festus Pompejus, quem Græci *πύρρον* vocant.

⁷ *Nec non, &c.*] Pyrrhus, Phryges, Phalæna. Cicero in Oratore. pro, Locum, litesque Sext. Pomp. fragm. 19.

⁸ *Quid O atque V*.] Plinius scribit nonnullas Italiæ civitates o caruisse, & illius loco, u substituisse. quod maxime fecerunt Umbri & Thufci. contra quædam in Italia fuerunt civitates, quæ u non uterentur, & illius loco o substituerunt. *Turneb.*

⁹ *Pulyxena*.] Ita nos quoque epistolam semper in veteri Plautino codice scriptam notavimus. *Camerar.*

¹⁰ *Sic ὀδυσσεύς, quem ὀδυσσεύς, &c.*] Forte melius scriberetur *ὀδυσσεύς*, cum præsertim soleant Æoles mutare o in v, & Latini v in u: atque ita servaretur eadem quantitas. *Turneb.* *Sic ὀδυσσεύς*.] Consuevere Æolenses pro o, v ponere, ipsumque v, ut plenius sonaret, o *μικρῶ* quasi explere, ut *δυσσεύς*. *Camerarins.*

C

I Ulyxem

ad ¹ *Ulyxem* deductus est. Quid? non E quoque I loco fuit? ut ² *Menerva*, & *leber*, & *magester*, & *Dijove* & *Vejove*, pro *Dijovi* & *Vejovi*? ³ Sed mihi locum signare satis est. Non enim doceo, sed admoneo docturos. Inde in syllabas cura transibit, de quibus in orthographia pauca annotabo. Tum videbit ad quem hoc pertinet, quot & quæ sint partes orationis: quamquam de numero parum convenit. ⁴ Veteres enim quorum fuerunt *Aristoteles* quoque atque *Theodectes*, verba modo & nomina & convictiones tradiderunt: videlicet quod in verbis vim sermonis, in nominibus materiam, (quia alterum est quod loquimur, alterum de quo loquimur) in convictionibus autem complexum eorum esse judicaverunt, quas *conjunctiones* à plerisque dici scio, sed hæc videtur ex *συνδεδεµενον* magis propria translatio. ⁵ Paulatim, à philosophis, ac maxime Stoicis, auctus est numerus: ac primum convictionibus articuli adjecti, post præpositiones nominibus appellatio, deinde pronomen, deinde mistum verbo participium, ipsis verbis adverbia. Noster sermo articulos non desiderat, ideoque in alias partes orationis sparguntur. Sed accedit superioribus interjectio. Alii tamen ex idoneis duntaxat auctoribus octo partes secuti sunt, ut *Aristarchus*, & ætate nostra *Palæmo*, qui vocabulum sive appellationem nomini subjecerunt tanquam species ejus. At ii qui aliud *nomen* aliud *vocabulum* faciunt, novem. Nihilominus fuerunt qui ipsum adhuc vocabulum ab *appellatione* diducerent, ut esset *vocabulum*, corpus visu tactuque mani-

¹ *Ulyxem*, & c.] Gellius libro 3. c. 12.

² *Menerva*, *leber*, & *magester*.] Varro de re Rust. lib. 1. cap. 2. & 48. Et ad-eundus Paul. Merula ad Ennium p. 58. Lud. Cresollus vacat. Autumn. lib. 3. cap. 13. p. 530.

³ *Pro Dijovi & Vejovi*.] Inscriptiones dedicationum templorum proculdubio spectavit Fabius de Jove Victore. Vide Agellium lib. 5. cap. 12. Mosellan. p. 21. *Dijovi & Vejovi*.] Alias *Dejove*

victore, non *Dejovi victori*.

⁴ *Veteres enim, quorum, & c.*] Dialectici (ut ait Priscianus) partes orationis ponunt *nomen* & *verbum*, quod illa duo juncta integram faciant orationem. cætera appellant *syncategoremata*, id est, consignificantia. Turneb.

⁵ *Paulatim à philosophis*.] Dionysius Halicarnassæus dicit quatuor partes positas esse à Stoicis, *nomen*, *verbum*, *conjunctionem*, *articulum*: Priscianus vero quinque, & addit *appellationem*. Idem.

manifestum, *domus*, *lectus*: *appellatio*, cui vel alterum deest, vel utrunque, *ventus*, *cælum*, *deus*, *virtus*. Adjiciebant & asseverationem, ut *heu*: & attrectationem, ut *fasceatim*. quæ mihi non approbantur. Vocabulum, an appellatio dicenda sit ¹ *περονησια*, & subjicienda nomini, necne, quia parvi refert, liberum opinaturis relinquo. ² Nomina decli- 7
nare & verba in primis pueri sciant: neque enim aliter pervenire ad intellectum sequentium possunt. quod etiam monere supervacuum fuerat, nisi ambitiosa festinatione plerique à posterioribus inciperent: & dum ostentare discipulos circa speciosa malunt, compendio morarentur. At si quis & didicerit satis, & (quod non minus ³ deesse interim solet) voluerit docere quæ didicit, non erit contentus tradere in nominibus tria genera, & quæ sint duobus omnibusve communia. Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ & *epicæna* dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet: aut quæ fœminina positione *mares*, aut neutrali *fœminas* significant, qualia sunt, *Murana*, & *Glycerium*. Scrutabitur mille præceptor acer atque subtilis origines nominum: ut ⁴ quæ ex habitu corporis ⁵ *Cicerones*, *Rufos*

1 *Περονησια*.] Latine vocabulum. Appellatio videtur magis è Græco propria translatio. *Pithæus*.

2 Post partium orationis divisionem, nunc accidentia optimo ordine persequitur in his duntaxat partibus quæ præcipuæ putantur, nomine scilicet & verbo. Turneb.

3 Deesse.] Prodesse. Pith.

4 Quæ ex habitu.] Hac de re lege Plutarch. in vita Coriolani. Idem.

5 *Cicerones*, *Rufos*, *Longosque*.] *Cicerones* vitio additos & ubi aliquid secretius invenit in scriptis Gebhardus: ut & prisca habent editiones. Sed ne sic quidem sanus locus. Quid enim est, quæ *Rufos Longosque fecerunt*? utrum quæ nomina, an quæ origines? ex quo sensu utrumvis? Cætera non liber exagitare. Satis ipsa quemvis ostendunt attente le-

gentem. Tò *Vopiscus* tamen quæ est petitum ex illis, quæ post natos eveniunt? Numquis alius igitur *Vopiscus*, quam qui in utero matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editur? ut Valerius & Plinius tradunt. Sin, hiccine nascenti casus, an postquam jam natus est, evenit? Prorsus pessime hunc habitum locum, nec nisi magno facinore restitui posse censeo. Videbatur autem: ut quæ ex habitu corporis *Rufis Longisque fecerunt*: ubi erit aliquod secretius *Sulla*, *Burrhi*, *Galbæ*, *Planci*, (vel *Planti*: & forsitan utrumque ponendum) *Pansæ*, *Scauri talique* & ex casu nascentium, *Agrippa* & *Opiter* & *Cordus* & *Postellus* & *Vopiscus*: & ex iis, quæ post natos eveniunt, unde jam *Cotta*, *Scipiones*, *Lanates*, *Serrani* sunt, & ex variis causis. Quæ, inquit, ex habitu corporis *Rufis Longisque fecerunt*,

fos Longosque fecerunt: (nisi erit aliud secretius, ¹ *Sylla*, *Burrhi*, ² *Galba*, ³ *Planci*, *Pansa*, *Scauri*, taliaque) & ex casu nascentium: hinc *Agrippa* & *Opiter* & *Cordus* & *Posthumus* erunt, & ex iis quæ post natos eveniunt, unde *Vopiscus*. Jam *Cotta*, *Scipiones*, *Lenates*, *Serani* sunt: & ex variis causis. Gentes quoque ac loca, & alia multa reperias inter nominum causas. ⁴ In servis jam intercidit illud genus quod ducebatur à domino, unde ⁵ *Marcipores*, *Publiporesque*. Quærat etiam, sitne apud Græcos vis quædam sexti casus, & apud nos quoque septimi. ⁶ Nam cum dico, *hasta percussi*, non utor ablativi natura: nec si idem Græce dicam, dativi, τῷ δδοι.

8 Sed in verbis quoque quis est adeo imperitus, ut ignoret genera & qualitates & personas & numeros? Literarii pene ista sunt ludi & trivialis scientiæ. Jam quosdam illa turbabunt,

intellige, nomina majores vel Romani homines. *Ubi*, quo in genere nomen erit, aliud secretius, non ita obvia originis. *Sulle* autem, non *Sille*, neque *Sylla* scribendum: sed neque *Sili* cum Sigonio corrigendum. Nam ab habitu corporis *Sullam* dictum, qui princeps hoc cognomen tulit (quippe *Σουλῆς* à *Sura*, quod etiam *Corneliæ* gentis) primi, quod sciam, observavimus: qui id occupavit publicare sub nomine *Aliorum*, à nobis per familiares literas accepit. Pergit *Fabius*: taliaque, id est, juxta secretiora & ex casu nascentium sunt *Agrippa* & *Opiter*. Nam rã hinc erunt, aliena manus putamus. Denique legimus, quæ post natos eveniunt, id est, nativitates, quæ non imponuntur statim ex casu, qui nativitatibus intervenit, sed postea per varia vitæ tempora. *Natus*, ut magno natu, majores natu. Gronovius. *Cicerones Rufos*.] Vide Jan. Gebhard. *Crepund. lib. 1. cap. 14. pag. 45.*

¹ *Sylla*, *Burrhi*.] Videatur *Cælius Rhodigin. lib. 24. cap. 5. pag. 114.*

² *Galba*.] Vel à *galba*, vel *galbula* avi, vel à *galbano*, vel *galbeo*, quod medicamentum est lanis involutum: vel quia *galba* lingua Gallica significat præpin-

guem. vel à vermiculis afeali, qui *galba* appellantur. *Turneb.*

³ *Planci*.] A pedum planicie nomen habent: nam *planice* sunt tabulæ planæ. Alii tamen *Plauti* legunt, qui nomen quoque sortiuntur à planicie pedum. vel à Græco nomine *πλατύς*, id est, *latus*. Idem.

⁴ *In servis*.] Antiqui Romani unum duntaxat habebant servum, qui ex nomine heri appellabatur. sed cum postea luxuria crevisset, pluresque habere cœpissent servos, hujuscemodi appellationes exoleverunt. Idem.

⁵ *Marcipores*.] Id est, pueri & servi *Marci*. not. *Priscian. in his ultimam esse brevem. Idem. Marcipores, Publiporesque.*] Videatur *Phil. Beroald. Annotat. in Quintil. p. 240. in Lamp. Crit. 1. Jac. Spiegelius interpret. in Prudent. p. 192. edit. Weitzianæ. Ger. Vossius Instit. Orat. lib. 4. cap. 12. pag. 245. Priscian. lib. 6. Plin. lib. 31. cap. 1.*

⁶ *Nam cum dico*.] Ajunt Grammatici septimum esse casum, quando terminatione ablativi utimur; ita tamen ut nec nomen ablativum regat, nec verbum, nec etiam præpositio addatur quæ illum casum exigat. *Turneb.*

bunt, quæ declinationibus non ¹ tenentur. ² Nam & quædam, *participia*, ³ an verbi appellationes sint, dubitari potest, quia aliud alio loco valent, ut *lectus*, & *sapiens*. Quædam appellationibus similia, ut ⁴ *fraudator*, *nutritor*. Jam, *Itur in antiquam sylvam*, nonne propriæ cujusdam rationis est? ⁵ nam quod initium ejus invenias? cui simile *Fletur* accipimus: aliter ut,

Panditur interea domus omnipotentis olympi.

Aliter ut,

--- Totis Usque adeò turbatur agris ---

⁶ Est etiam quidam tertius modus, ut *urbshabitatur*: unde & *campus curritur*, *mare navigatur*. ⁷ *Pransus* quoque atque *potus* diversum valent, quam indicant. Quid quod multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? Quædam etiam mutantur, ut *fero* in præterito. Quædam tertiæ demum personæ figura dicuntur, ut *licet*, *piget*. Quædam simile quiddam patiuntur vocabulis in adverbium transeuntibus. Nam ut *noctu* & *diu*, ita *dictu* & *factu*. Sunt enim hæc quoque verba participialia quidem, non tamen qualia *dicto*, *factoque*.

C A P. V.

¹ Tenentur.] Mss. *terentur*.

² Nam & quædam.] Viderur appellare appellationes verbi, nomina à verbis deducta: nam *lectus* & *sapiens* interdum participia sunt, quando habent casum verbi sui: interdum nomina, quando alium à verbo casum habent. Possset etiam fortasse hoc præceptum intelligi de verbo. nam *lectus est*, etiam verbum est: & *nutritor olivam*, apud Verg. Ita verbum erit simile appellationi. *Turnebus*.

³ An verbi.] Si de verbis intelligas, lege, *an verba sint, dubitari potest*. *Idem*.

⁴ *Fraudator*, *nutritor*.] Alii *frondator*, *vinitor*.

⁵ Nam quod initium.] *Eoy* & *Fleor*

non dicitur. illud autem, *Panditur domus*, non admodum dissimile est tertii modi exemplis, nisi fortasse hoc generalius dictum accipiat. *Turbatur* vero per se dictum impersonaliter vides, ut ibidem, *Bellatur comminus arvis*. *Camerar*.

⁶ Est etiam quidam tertius.] Primus modus verbum habet impersonale, cujus thema non extat, cum sit neutrum. Alter verbum habet impersonale, cujus thema passivum est in usu. Tertius verba habet neutralia, quæ personaliter tamen interdum usurpantur in passivo. *Turneb.*

⁷ *Pransus*.] Significat enim alterum eum qui prandit: alterum, qui potavit. *Camerar*.

C. 3 I Nunc